

חוות דעת הפצ"ר : אירוע א-סמוני

01/05/2012 | מקור: מחלקת הדין הבין לאומי

בפרקליטות הצבאית התקבלו דיווחים ותלונות שונים בדבר תקיפות שביצע צה"ל ביום 5/1/2009, בשכונת זייתון בעיר עזה, במהלך מבצע "עופרת יצוקה" (18/1/2009–27/12/2008), אשר לפי הנטען כתוצאה מהן נגרם מותם של 21 תושבים פלסטינים שלא נטלו חלק ישיר בלחימה וכן נפצעו עשרות נוספים.

בעקבות האירוע נערך תחקיר מבצעי, ולאחר עיון בממצאיו הורה הפרקליט הצבאי הראשי (הפצ"ר) דאז על חקירה פלילית של המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח). החקירה שהתנהלה הייתה מקיפה, מעמיקה ויסודית, וחרף הקשיים והאתגרים שבחקירת אירועים מבצעיים המתרחשים בזמן לחימה, הצליחה לחשוף במידה רבה את שאירע.

ממצאי התחקיר המבצעי והחקירה הפלילית הוצגו לרמטכ"ל, אשר החליט, נוכח כשלים מקצועיים שנתגלו בהתנהלותו של מפקד חטיבת גבעתי במועד האירוע (המח"ט), לנקוט בצעד פיקודי נגדו, והורה כי הוא לא יקודם עוד במסלול הפיקודי-המבצעי.

במקביל, על-סמך ממצאי החקירה, בחן הפצ"ר את אחריותו הפלילית של המח"ט לגרימת מותם של התושבים הפלסטינים שלא נטלו חלק ישיר בלחימה, לאחר שנמצא כי כל התקיפות במהלך האירוע בוצעו בהוראתו.

בחינה זו נעשתה לפי המשפט הפלילי הישראלי, ולאור העקרונות והכללים של דיני הלחימה, בהיותם מתווים את סטנדרט ההתנהגות של "מפקד צבאי סביר" בקבלת החלטות על תקיפה.

בחוות דעתו שניתנה לאחרונה, מצא הפצ"ר, בראש ובראשונה, כי החקירה הפריכה לחלוטין את ההאשמות החמורות שהוטחו בצה"ל על-ידי גורמים שונים, לפיהן התקיפות שבוצעו כונו במודע ובמישרין נגד אזרחים שלא נטלו חלק ישיר בלחימה, או שנעשו מתוך פזיזות או קלות דעת ביחס לאפשרות שאזרחים כאמור ייפגעו כתוצאה מתקיפות אלה. בתוך כך, גם לא נמצא בסיס לטענה לפיה כוחות צה"ל ריכזו את האזרחים במבנה שהותקף. משכך, נשמט גם הבסיס להאשמות כי באירוע זה בוצעו פשעי מלחמה, אשר לפי המשפט הבין-לאומי להתהוותם נדרש יסוד נפשי מסוג מחשבה פלילית.

כן מצא הפצ"ר, כי באירוע נשוא התלונות בו נפגעו אזרחים שלא נטלו חלק ישיר בלחימה, כלל הגורמים המעורבים – ובראשם המח"ט – אף לא נהגו ברשלנות בנסיבות העניין, באופן המקיים להם אחריות בפלילים. הגם שחלק מן ההחלטות שקיבל המח"ט במהלך האירוע היו מוטעות, ומצופה היה ממנו שיהג באופן שונה, הפצ"ר מצא כי החלטות אלה לא חרגו ממתחם שיקול הדעת של "מפקד צבאי סביר" בנסיבות דומות.

בהקשר זה הדגיש הפצ"ר, כי הנסיבות המבצעיות של מבצע "עופרת יצוקה" בכלל, אשר התנהל ברובו בסביבה עירונית מאוכלסת בצפיפות, ובפרט של האירוע שבמוקד חוות הדעת, אשר קדם לו ירי RPG לעבר כוחות צה"ל ששהו

באזור, השליכו על האופן שבו נבחנו ההחלטות שקיבל המח"ט במהלך האירוע. ככל שהאינטנסיביות של הסיטואציה הלחימתית רבה יותר, וככל שהאתגרים המבצעיים שהיא מציבה והסיכונים הכרוכים בה לכוחותינו משמעותיים יותר, כך מתחם שיקול הדעת של "המפקד הצבאי הסביר" הפועל בנסיבות אלה רחב יותר.

בסיכומו של דבר, החליט הפצ"ר כי אין מקום להורות על נקיטה בצעדים משפטיים כלשהם ביחס למי מהגורמים המעורבים באירוע, והורה על סגירת תיק המצ"ח. בהחלטתו נתן הפצ"ר דעתו גם לצעד הפיקודי שנקט נגד המח"ט, כאמור לעיל.

עם זה, הפצ"ר הדגיש, כי האירוע נשוא חוות הדעת מחייב הפקת לקחים משמעותית ברמה המערכתית, כדי למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד. בהקשר זה העלה הפצ"ר בפני הרמטכ"ל שורה של המלצות בהיבטים שונים, אשר הופנו כבר לעבודת מטה בצה"ל.